

KULTUREN

Kv Thor 6, Ystad

fornlämning nr 50,
Ystad stad, Ystad kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning 2010

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Genomförande och resultat.....	5
Bevaringsförhållande.....	10
Sammanfattning	10
Administrativa och tekniska uppgifter	11
Referenser.....	12
Bilagor	12

Figur 1. Ystad medeltida stad, fornlämning 50, med platsen för undersökningen markerad med röd stjärna.

Inledning

I samband med omgestaltning av befintlig bebyggelse inom kv Thor 6, kom delar av fornlämning 50, Ystad medeltida stad, att beröras. En butikskedja avsågs få en tillbyggnad i form av en inglasad torgliknande yta, vilken skulle konstrueras mellan befintliga huskroppar i hörnet av Bästebrorsgränd och stadens huvudsakliga affärsstråk på Stora Östergatan. I syfte att kunna göra en tillförlitlig riskbedömning, gällande hur eventuella intakta kulturlager skulle påverkas av ingreppen, beslutade Länsstyrelsen i Skåne att arbetena skulle föregås av en schaktningsövervakning i samband med de ledningsdragningar för spill- och dagvatten som avsågs bytas ut (1st dnr 431-93356-09). Utifrån resultaten skulle det sedan vara möjligt att bedöma de fortsatta arbetenas inverkan på fornlämningen, samt vilka eventuella antikvariska insatser som borde förknippas härmed.

Då antalet genomförda undersökningar i Ystads medeltida stadsområde är relativt få och utschaktningen förmodas vara hög, har stadens framväxt och utveckling endast bristfälligt kunnat belysas. Inte minst är kunskapsluckorna gällande stadens etablering stora, inte enbart beroende på det begränsade antalet undersökningar utan även då det skriftliga källmaterialet inte är så omfattande som exempelvis i Lund. Vid tiden för stadens etablerande under 1200-talet, var undersökningsområdet beläget alldeles invid en havsvik och intill en farbar åmynning, vilken bör ha utgjort en strategisk plats för administrativa och ekonomiska intressen. Således var föreliggande undersökning förknippad med en stor kunskapspotential som, i gynnsamma fall, skulle kunna kasta ljus över stadens tidigaste skeden.

Fornlämningsmiljö och tidigare arkeologiska iakttagelser

Ystads äldsta historia är något oklar, men de tidigaste omnämningarna gällande platsen härrör från år 1244. Därtill talar Franciskanklostrets etablerande år 1258 eller 1267 för att en regelrätt stad bör ha varit utvecklad vid 1200-talets mitt. Liksom många andra strategiskt belägna platser utmed Östersjöns kust, var det den intensifierade kontakten med hansastäderna under 1200-talet och den omfattande handel som medföljde som föranledde en centralisering och expansion av stadsområdena. Undersökningsområdet är centralt beläget inom det medeltida stadsområdet, med en svag förskjutning mot öster och endast ett par hundra meter västerut ligger Mariakyrkan som troligen började byggas vid 1200-talets början. Öster härom anlades ett välplanerat och långsmalt utformat torg, Stortorget, vilket förmodligen föregåtts av en långsmal marknadsplats söder om kyrkan. I området mellan kyrka/torg och stranden låg de tyska köpmännens område och kompanihus. Troligen hade staden redan vid 1300-talets mitt växt ut till sin fulla storlek inom den nuvarande stadskärnan (Tesch 1983 s 10f) och hade förmodligen en befästning i form av en borg med tillhörande vall och vallgrav. Dateringen av anläggningen är dock något oklar (Tesch 1983 s 18, 20).

På fastigheten kv Thor 6, det aktuella undersökningsområdet, återfinns i dag en av stadens bevarade medeltida byggnader, det så kallade Birgittakapellet, som förmodligen uppförts under 1400-talets slut eller kring år 1500. Byggnaden, som är byggd av tegel, är uppförd i två våningar med trappstengavlar. Det skriftliga källmaterialet är begränsat, men år 1510 omtalas en "vikarie till Sankta Birgittas kapell i Ystad" och år 1574 omtalas "Sankta Birgittas gård i Sticksträdet" i Lunds stifts Landebok ingående register över kapellgodset. Sten Tesch som i publikationen *Medeltidsstaden* närmare studerat förhållandena inom staden, menar att det utifrån 1500-talskällorna inte är möjligt att dra några slutsatser om kapellet har varit en friställd byggnad eller om den ingått i någon av stadens kyrkor. År 1793 benämns dock byggnaden vid stora Östergatan som *S:te Birgitta closter*. Kring dess funktion har en viss osäkerhet rått. En byggnadsinventering år 1969 indikerade att byggnaden kanske snarare fungerat som gilleshus, med en sluten bottenvåning som kan ha nyttjats som lagerlokal, samt en ovanvåning inredd som ett enda rum med ett stort antal ljusinsläpp. Tesch menar att inventeringen leder till en tolkning av att Birgittastiftelsen kan ha stått som den rättmätige ägaren och som sådan använt ovanvåningen som möteslokal och bottenplanet som lagerlokal för de naturprodukter som tillförts stiftelsen. Tecken på att det på platsen skulle funnits tidigare bebyggelse än kapellet saknas helt i såväl arkeologiskt som skriftligt material. Däremot omtalas att kapellet ska ha ingått i en fyrlängad gård, troligen under 1600- och 1700-tal. (Tesch 1983 s 47f).

Den intilliggande Bästebrorsgränd är ett förvanskat namn som grundar sig i att det i gränden funnits en bro över ån, samt en badstuga i dess närhet, vilket omnämns i skriftliga källor från år 1574. Vid Birgittakapellets grundande under 1400-talets slut eller omkring år 1500 framgår att dess hörnvinkel på 85° var en anpassning till ett redan existerande gatunät (Tesch 1983 s 19).

Vid år 1200 har, efter allt att döma, kv Thor varit beläget i en havsvik som omfattat stora delar av det senare stadsområdet. Bland annat var området för de senare utlagda kvarteren Olof, Östen, Niklas, Mattias och delar av Magnus stående under vatten. De östra delarna av kv Thor hade direkt kontakt med havet och låg alldeles intill Vassaåns mynning. Åloppet utgjorde avrinning och utlopp för Öja-Herrestads mosse och delade staden i två delar, med en mera låglänt och flackt område i öster och mer högre belägna områden i väster. Ån försågs under medeltid, möjligen samtida med Birgittakapellets uppförande, med en stenskonung och var inledningsvis sannolikt av en ansenlig storlek. Efterhand kom igenslamning att utgöra ett problem, inte minst för hamnplatsen, men även för stadsområdet som drabbades av översvämningar. Mot 1800-talets slut kulverterades och övertäcktes ån (Tesch 1983 s 20, 42, 59 jmf karta 10). Stadens gatusystem har inte nämnvärt förändrats sedan 1650-talet och det förmodas att den befintliga kvartersindelningen med tillhörande gatunät, till stor del, speglar ett medeltida förhållande. Eftersom gatorna ständigt anpassat sig efter den naturliga topografin och åns lopp, är gränsen mellan medeltidens krokiga gator och renässansens mer räta sträckningar inte helt tydlig att upptäcka (Tesch 1983 s 61ff).

Tidigare arkeologiska undersökningar har varit sparsamma i området, men år 1968 grävdes 4 schakt och 9 provschakt i kv Thor, varvid kulturlager och byggnadslämningar framkom som kunde dateras från 1200-tal och fram i nyare tid. Bland annat dokumenterades grunden till ett 6,5 m brett och minst 8,5 m långt tegelhus från 1300-tal i två våningar och med inbyggd svalgång. Möjligen kan byggnaden ha fungerat som ett packhus. Därtill påträffades även en lerbotten, samt åskonungen till ovan nämnda Vassaån (Tesch 1983 s 42).

I Sten Teschs genomgång och sammanställning av utschaktade områden i staden, indikeras att det finns en risk att kulturlagren i kv Thor sedan tidigare helt eller delvis varit föremål för utschaktning. Sammanställningen bör dock ses som en vägledning och är förknippad med viss osäkerhet (Tesch 1983 s 53, jmf karta 7). De byggnader som utöver Birgittakapellet omgärdar undersökningsområdet är uppförda under perioden 1961-1980 och bör ha föranlett markingrepp i viss omfattning (Tesch 1983 jmf karta 8).

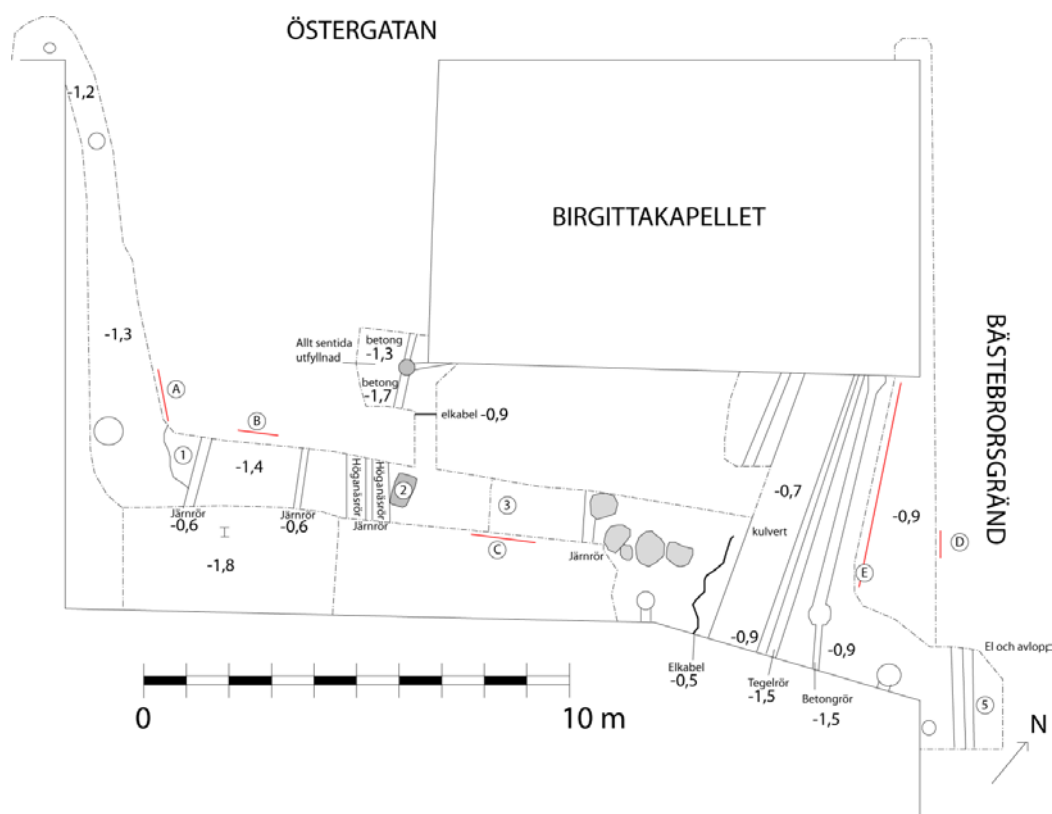
Genomförande och resultat

Arbetena inleddes med ett sökande efter de ledningar som, enligt tillgängligt kartmaterial skulle återfinnas utmed den södra byggnadens fasad. Ledningen påträffades inte i förmodat läge, varför det var nödgat att utvidga det upptagna sökschaktet utmed fasaden åt nordost. Massorna, bestående av sand och grus, var väldigt lösa och sidorna i det öppna schaktet rasade ständigt. Efter att sökandet resulterat i ett ca 5 x 2,5 m stort och 1,8 m djupt schakt konstaterades att ledningen inte stod att finna och att den istället troligen var ingjuten i huskroppen, med ett förmodat utlopp vid hörnet mot Bästebrorsgränd. Inga bevarade intakta kulturlager påträffades. Därmed påbörjades istället utbytet av befintliga dag- och spillvattenledningar, då ett schakt grävdes från det nordvästra hörnet mot Stora Östergatan och löpande utmed huskroppen i nordvästlig-

till sydöstlig riktning. Ingreppen företogs längs denna sträcka uteslutande i tidigare igenfyllda schakt och inledningsvis bestod materialet uteslutande av återfyllda massor. Schaktdjupet uppgick till 1,2–1,3 m. Ca 7 m från schaktets nordvästra del påträffades däremot en sektion innehållande ett intakt kulturlager, överlagrat av ett 0,8–0,9 m tjockt lager av sentida utfyllnadsmassor. Kulturlagret omfattade en sträcka av 1,5 m och bestod av en mörk brungrå sand, innehållande enstaka svarta sotfläckar och tunna ljusare sandlinser. Därtill påträffades även ett antal småstenar (diameter < 0,05 m), varav någon tumlad, djurben, tegelkross, samt ett fragment av ett rödgodsfat. Möjligen utgör lagret någon form av strandnära utkastlager, där de ljusare sandlinserna skulle kunna antyda fluktuationer i vattennivåerna med tidvisa översandningar som resultat. Den mörka brungrå färgen är distinkt och gör att kulturlagret utmärker sig i förhållande till omgivningen. Ca 10 m från hörnet vid Stora Östergatan svängde schaktet av mot ost-nordost med riktning mot Bästebrorsgränd, där en anslutning till en huvudstam var planerad. I schaktbotten påträffades en nedgrävning, innehållande ett rikt material bestående av djurben, slagg, järn, tegel (såväl -kross, -brockfragment som taktegel), rödgods, glas och kritpipsfragment. På grund av omständigheter vid schaktningen var dess fullständiga utsträckning inte möjlig att begränsa. En förmodad, men preliminär, datering ligger däremot i 1600-/1700-tal. Strax öster om nedgrävningen framkom ytterligare en sektion med intakta kulturlager, som omfattade en sträcka av ca 1 löpmeter. De sentida utfyllnadsmassorna omfattas här av ca 0,4 m, varunder två kulturlager av raseringskaraktär framkom. Dessa omfattade tillsammans en tjocklek av 0,6 m och visade sig innehålla ett rikt material, bestående av tegelkross, tegelfragment, taktegel, kalkbruk, lerfläckar, rödgods, kakelfragment, djurben, sot, träkol, trä samt ett fragment av en träplanka som uppenbarligen ingått i en byggnadskonstruktion, då en rand av kalkbruk fanns bevarad på den. En datering ligger, utifrån framkommet fyndmaterial, även här i 1600–1700-tal. Under raseringslagren noterades en brun sand, med inslag av ljusare partier och sotfläckar. Dess karaktär påminde om det troligen strandnära utkastlagret som undersökts strax nordväst härom. I den fortsatta sträckningen mot Bästebrorsgränd genomkorsades schaktet av en uppsjö av sentida ledningsdragningar, bestående av höganäsrör, järnrör och elkablar, alla med en generell nordvästlig–sydöstlig riktning. Ca 8 m från Bästebrorsgränd framkom, längs en sträcka av 3 m och vid ett djup av 0,7–1,4 m, ett block av gjuten betong, vilket sannolikt utgör ett resultat av en dumpning av överblivet byggmaterial från en sentida husbyggnation. I de omrörda massor som grävdes bort påträffades ett fragment av en tegelmur, samt flera större gråstensblock, varav något även med kalkbruk och tegelfragment på. Ytterligare någon hade grovt tillhuggna sidor och kanter. Ingen av dem påträffades i dess ursprungliga läge, men det förefaller rimligt att anta att de utgjort grundstenar i en närbelägen byggnadskonstruktion, möjligen den fyrlängade gård som Birgittakapellet, enligt flera skriftliga källor, ska ha ingått i.

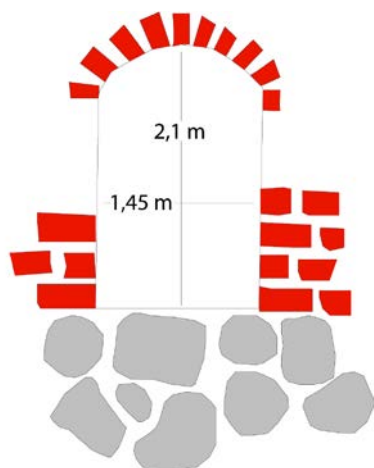
Härefter frilades en dagvattenbrunn, samt huvudledningen för spillvatten i hörnet mot Bästebrorsgränd. Det upptagna schaktet grävdes ca 2 x 2 m stort och till ett djup av 2 m. Eftersom en uppsjö av ledningar sammanstrålade vid denna punkt var merparten sedan tidigare grävt och det var således inte möjligt att lokalisera några intakta kulturlager. Delar av denna etapp övervakades inte av arkeolog. Arbetet fortskred med att ansluta ett

stuprör från Birgittakapellets norra hörn och ansluta det till huvudstammen vid undersökningsområdets nordöstra hörn mot Bästebrorsgränd. För ändamålet handgrävdes ett schakt utmed Birgittakapellets nordöstra sida, till ett djup av 0,4 m, varefter resterande bit sydost om Birgittakapellet maskingrävdes ned till ett djup av 0,6 m. Här noterades ett utjämnat kulturlager av raseringskaraktär vid ett djup av 0,2–0,3 m. Med största sannolikhet har det en relativt sentida tillkomst, möjligen har det jämnats ut under sent 1700-tal eller 1800-tal i samband med gatuarbeten. Härunder påträffades en homogen grå sand som antingen medvetet lagts ut för att jämna till en ojämn yta, eller som tillkommit såsom en naturlig översandning vid en tidpunkt när ytan stått öppen och obrukad.

Figur 2. En plan över de ingrepp och dokumentationer som gjorts i kv Thor 6, Ystad. De röda strecken markerar platsen för sektionsdokumentation.

Ett ca 1,5 x 1,5 m stort och 1,8 m djupt schakt grävdes därefter vid Birgittakapellets södra gavel, för att här ansluta byggnadens stuprör till den nyligen nedlagda stammen för dagvatten. Härmed togs en betongbrunn bort och två betongrör, påträffade vid 1,7 respektive 1,3 m djup, pluggades igen. Ett ca 0,9 m djupt schakt anslöt till det tidigare undersökta schaktet där huvudstammen ledde ut mot Bästebrorsgränd. I detta, något grundare schakt, påträffades en elledning löpande i nordostlig–sydvästlig riktning. Inga intakta kulturlager framkom, vare sig i det djupare eller i det grundare schaktet. I ett senare skede avsågs att, på liknande vis som på motsatt gavel, handgräva ett smalt och ca 0,4 m djupt schakt längs Birgittakapellets fasad för att kunna ansluta stupröret vid byggnadens nordvästra hörn. En bedömning gjordes att insatsen inte behövde övervakas av arkeolog, då ingreppen var av beskedlig karaktär och att resultaten på motstående sida av byggnaden varit sparsamma.

Figur 3. Principskiss av igenmurad port i Birgittakapellet. Om vi förutsätter att den idag igenmurade porten haft sin början i samma nivå som den påträffade gårdsplanen, innebär det att det öppna portrummet varit 2,1 m högt och 1,45 m brett.

I nästföljande etapp frilades en betongkulvert från Birgittakapellets södra sida, löpande i en nordsydlig riktning över undersökningsområdet och in i huskroppen på motstående sida. Kulverten var 1,1 m bred, påträffades vid ett djup av 0,7 m och var av ca 0,45 m tjocklek. På den västra sidan om kulverten grävdes, alldeles intill Birgittakapellets fasad, ett ca 1,5 x 2,5 m stort hål, då det här var nödgat att såga sig igenom kulverten för att kunna byta ut och nedlägga nya ledningar. Vid ett djup av 1,1 m löpte ett tegelrör i samma riktning som kulverten. I schaktbotten framträdde ett antal större gråstenar (0,2-0,5 m i diameter) som lagts som någon sorts konstruktion, ovanpå vilken kulverten i sen tid anlagts. Stenarna var anlagda i sand och fogarna hade sedermera fyllts av kalkbruk och tegelkross, sannolikt i samband med rasering av en närbelägen byggnad. De lösa massorna föranledde att gropens sidor tvunget behövde släntas, för att på så vis motverka den överhängande rasrisken. Således blev den framtagna schaktbotten och den tillgängliga arbetsytan, till storleken, relativt begränsad. Inledningsvis grävdes ett fåtal stenar bort, innan konstruktionen uppdagades och schaktningsarbetet kunde fortskrida med en ökad försiktighet. Ca 1 m väster om påträffad stenläggning återfinns i markplan en igenmurad portgång i Birgittakapellets fasad. Endast en dryg meter av portgången är idag synlig ovan mark, då golvnivån i byggnaden höjts avsevärt över tid för att kompensera för besvärande fuktansamlingar, varefter den generella höjningen av stadens marknivå föranlett att en stor del av porten dolts under sentida kulturlager under mark (figur 3). I ett tidigt skede bör porten ha fungerat som byggnadens huvudentré och det förefaller vara sannolikt att den påträffade stenläggningen utgjort en gårdsplan, eller åtminstone en stenlagd yta i anslutning till huvudentrén, vid tiden för byggnadens uppförande, vid slutet av 1400-talet eller tidigt 1500-tal. Om den framkomna stenläggningen får utgöra utgångspunkt innebär det att det öppna portrummet varit minst 2,1 m högt och haft en bredd av 1,45 m. Inget daterande material framkom inom den begränsade arbetsytan som dokumenterades och fotograferades i plan. På den östra sidan av kulverten framkom även här ett tegelrör löpande längs kulvertens sida. Därtill var ett betongrör nedlagt strax öster härom. Bägge påträffades vid ett djup av 1 m under dagens marknivå. Direkt öster om betongröret återfanns en profil som skapats längs den avsats som bildats i samband med anslutning av Birgittakapellets stuprör. I denna sektion

kunde 5 löpmeter av intakta kulturlager dokumenteras. Schaktbotten utgjordes, vid ett djup av ca 1,2 m, av en ljus sand, vilken förmodades vara naturligt avsatt havssand (bilaga 1 figur 7). Ett spadstick grävdes ned i schaktbotten och karaktären visade sig vara fortsatt likartad, varför antagandet får anses vara rimligt. Viss försiktighet får dock råda, då svämlager och översandningar är fenomen som noterats vid tidigare undersökningar i staden och som inte alltid är lätta att upptäcka. På den förmodade naturligt avsatta sanden hade ett ca 0,1 m tjockt lager av en homogen grå lera anlagts i syfte att fungera som ett golv i en då stående byggnad. I ett samtida, eller senare, skede har lergolvet belagts med golvtegel, vilka fixerats i ett 0,02–0,05 m tjockt skikt av bruk. Ett fåtal golvtegel påträffades och de visade sig vara rödglaserade och 0,15 x 0,15 m stora. Två plattor hade lagts uppemot ett större murfragment som framkom i sektionens södra del och vid ett djup av 0,55 m Murfragmentet, som förmodades utgöra del av en i ursprungligt läge liggande grundmur, bestod av gråstenar som sammanfogats med rikligt av kalkbruk som ställvis fyllts ut med krossade tegelbrockor (bilaga 1 figur 8). Den i sektionen synliga delen av muren omfattade ca 0,75 x 0,3 m, men var inte fullständigt exponerad. Det gatunära och till Bästebrorsgränd anslutande läget föranleder även en alternativ tolkning, vilken inte helt kan avfärdas då endast ett begränsat parti av sektionen undersökts. Hypotetiskt skulle nivån med det utlagda lerlagret och det tillhörande lagda golvteglet utgöra en konstruktionsdel i en äldre gatunivå (bilaga 1 figur 7). Exempelvis finns paralleller från andra delar av Europa, där golvtegel utlagts för att fungera såsom en gångyta eller trottoar. Det som talar emot en sådan tolkning är framförallt förekomsten av ovannämnda murfragment som, i förhållande till det påträffade lagda golvteglet, är beläget mot gatan och Bästebrorsgränd. Eventuella framtida arkeologiska insatser kan komma att avslöja det verkliga förhållandet. Golvnivån överlagras av en homogen sand, som antingen utgör en naturlig översandning eller är ett resultat av en medveten handling, såsom ett utjämningslager efter att merparten av golvteglet plockats bort. Det förstnämnda förefaller kanske mest sannolikt, inte minst då sanden i sin tur överlagras av ett raseringslager, innehållande tegel, kalkbruk, småsten, lera, träkol, fajans, rödgods och kakel. Därefter har ytan jämnats till eller sandats över, för att i sen tid slutligen ytterligare ha jämnats till och fyllts ut. Högst sannolikt utgör kulturlagersekvensen ett tidsdokument av uppförandet, nyttjandet och förfallet av den fyrängade gård som Birgittakapellet, enligt skriftliga källor, skall ha ingått i. Som sådant besitter det en utomordentlig kunskapspotential och kan, tillsammans med den tidigare nämnda gårdsplanen som förmodligen är samtida med Birgittakapellets uppförande, avslöja mycket kring kvarterets etablerande, nyttjande och framväxt. Då undersökningsområdets övriga delar till stor del förefaller vara utschaktade i sen tid, får det anses vara av största vikt att skydda och tillvarata informationsvärdet som häri ligger inbäddat. Inte minst hade det varit av stort intresse att säkerställa en datering av kringbyggnaderna, då det skriftliga materialet endast avslöjar att de var stående i 1600- och 1700-tal, vilket i sig inte innebär att de skulle kunna härröra i 1500-tal.

Bevaringsförhållanden

Bevaringsförhållande bedömdes i undersökningsområdet vara av samma karaktär som i stora delar av det övriga medeltida stadsområdet, det vill säga att det torra och sandiga materialet innebär en ogynnsam miljö för bevarande av organiskt material, såsom trä och läder. Kontaktytorna i de intakta kulturlagersekvenserna bedömdes däremot vara relativt tydliga och lättavgränsade. De lösa massorna innebär dock att risken för ras är stor och att alla markingrepp tenderar att få en större omfattning än vad som avsetts. När arbeten på större djup än en meter från dagens marknivå måste företas, krävs att sidorna släntas av för att arbetet ska kunna genomföras på ett säkert vis, vilket är ytterligare en faktor som ökar ingreppens omfattning till såväl yta och volym. Ovanstående bör betänkas i samband med byggplaner och ritningar för framtida insatser på fastigheten.

Sammanfattning

Undersökningsområdet är beläget i de centrala delarna av den medeltida staden, med en viss förskjutning åt öster. I 1200-tal var platsen belägen alldeles invid en havsvik som bildats vid Vassaåns mynning och utlopp i havet. På undersökningsområdet finns idag en av det fåtal byggnader med medeltida ursprung som fortfarande är bevarade, det så kallade Birgittakapellet som förmodas ha uppförts under slutet av 1400-tal eller omkring år 1500. Endast ett fåtal arkeologiska undersökningar har företagits i staden, samtidigt som utschaktningen förmodas vara omfattande, varför kunskapen om stadens etablerande och framväxt är begränsad. Således utgjorde föreliggande undersökning ett viktigt instrument, som hade potential att ge ny information om såväl kvarterets som stadens tidigaste skeden.

En stor del av undersökningsområdet konstaterades vara utschaktat i samband med ett flertal ledningsdragningar och övriga markingrepp som kan knytas till de kringgårdande byggnadernas uppförande under 1960–1980-tal. På ett antal punkter kunde dock intakta kulturlager urskiljas och dokumenteras. I de östra delarna framkom en ca 5 m lång sektion med intakta kulturlager, bestående av byggnadslämningar förmodligen härrörande från den fyrålgade gård som Birgittakapellet skall ha ingått i. I sektionen kunde ett lergolv med överlagrande golvtegel, fragment av grundmur, samt överlagrande raserings- och utjämningslager dokumenteras. Strax väster härom noterades en gårdsplan, bestående av större natursten och som bör kunna knytas till en idag igenmurad port i Birgittakapellets fasad.

De framkomna lämningarna får, dess begränsade utbredning till trots, sägas besitta ett stort kunskapsvärde för förståelsen av kvarterets bebyggelse, funktion och framväxt. Potentiellt finns ypperliga möjligheter att få ny information om Birgittakapellet och dess ursprungliga gestaltning samt dess nyttjande. Således är det av största vikt att skydda och tillvarata det informationsvärde som härmed är förknippat, inte minst då ännu ej utschaktade områden av den medeltida staden förmodas vara begränsade.

Administrativa och tekniska uppgifter

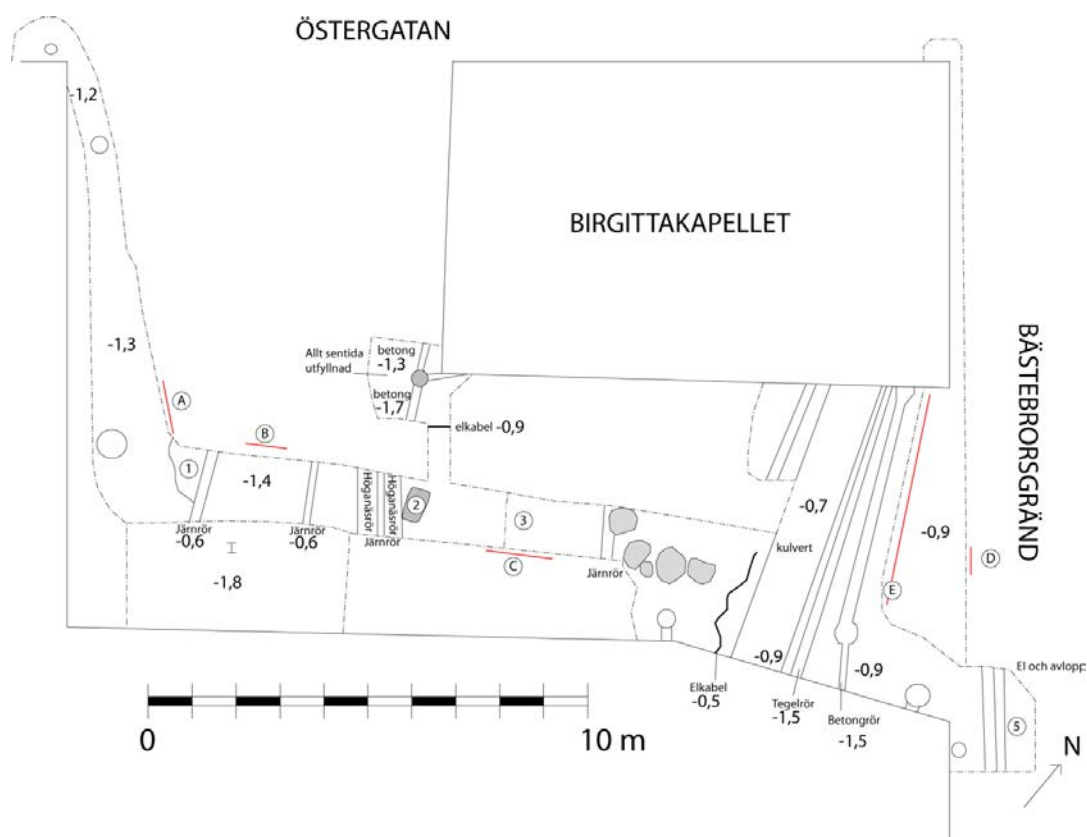
Länsstyrelsens beslut, dnr	431-93356-09	Fornlämning nr/art	RAÄ 50
Socken/stad	Ystad stad	Socken-/Stadsnr	-
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Ystad	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Thor 6
Typ av exploatering	Ledningsdragning		
Uppdragsgivare	Contentus AB		
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Adam Bolander		
Övrig personal	-		
Fältarbetstid	2010-04-26 – 2010-06-03		
Fälttid			
Arkeolog	39 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	78 m ²		
Kubik	101 m ³		
Schaktmeter	44 m		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	39x590= 23 010 SEK		
Rapport	39x590= 23 010 SEK		
Analys	-		
Övrigt	396 SEK		
Summa:	46 416 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt bilhyra	2 223 SEK		
Summa	2 223 SEK		
Summa, faktisk	48 639 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	LUHM		
Ritningar, dokumentation	1 planritning, skala 1:100, 3 sektionsritningar, skala 1:20.		
Foto	-		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

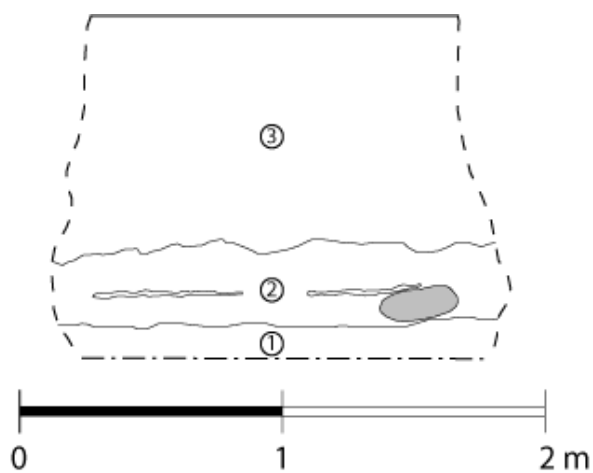
Tesch, S. 1983. *Ystad I*. RAÄ & SHM Rapport Medeltidsstaden 44.

Bilagor

1. Ritningar

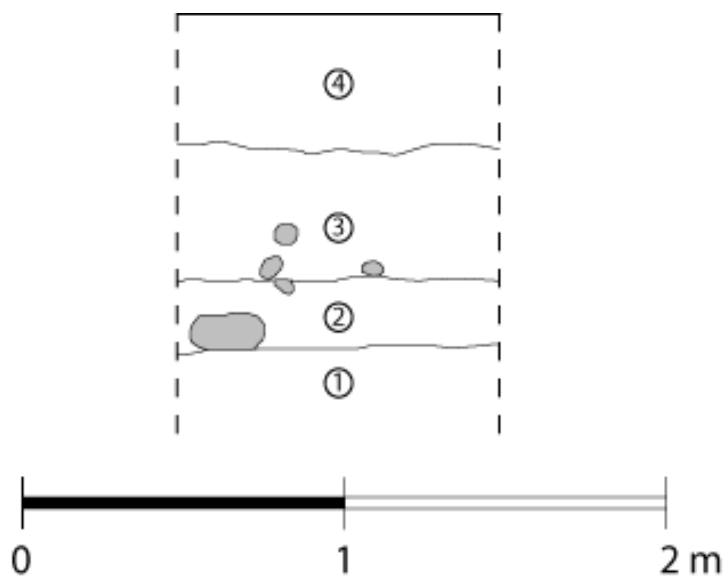

Figur 1. En plan över de ingrepp och dokumentationer som gjorts i kv Thor 5, Ystad. De röda strecken markerar platsen för sektionensdokumentation.

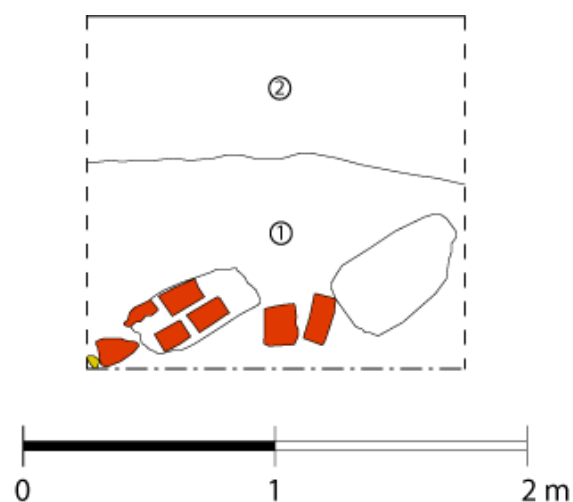
Figur 2. Sektion A mot nordost. Se beskrivning nedan:

1. Grågul havssand med enstaka småsten. Inga kulturindikerande komponenter. Distinkt kontaktyta uppåt, dock något ojämn.
2. Mörk, brungrå sand, innehållande enstaka svarta sotfläckar, små tunna och ljusare sandfläckar/-linser. Inslag av småsten, djurben, samt ett fragment av ett fat av yngre rödgods. Distinkt kontaktyta såväl nedåt som uppåt. Uppåt betydligt mycket mer ojämn, sannolikt på grund av sentida mark-ingrepp.
3. Sentida utfyllnad sand och grus.

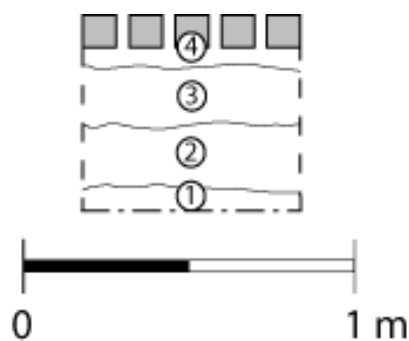
Figur 3. Sektion B mot nordväst. Beskrivning nedan:

1. Brun sand, melerad med enstaka grå sandfläckar. Innehåller sotfläckar, torr och porös.
2. Ljusgrå sand innehåller småsten, tegelkross, tegelfragment, taktegel, kalkbruk, sotfläckar, djurben, trä. Finkornig, torr, mager och porös. Utjämnande raseringsmassor.
3. Grå sand innehållande småsten, tegelkross, tegelbrocksfragment, taktegel, lerfläckar, träfragment, djurben, sot, träkol. Finkornig, torr, mager och något porös. Utjämnande raseringsmassor.
4. Sentida utfyllnad, sand och grus.

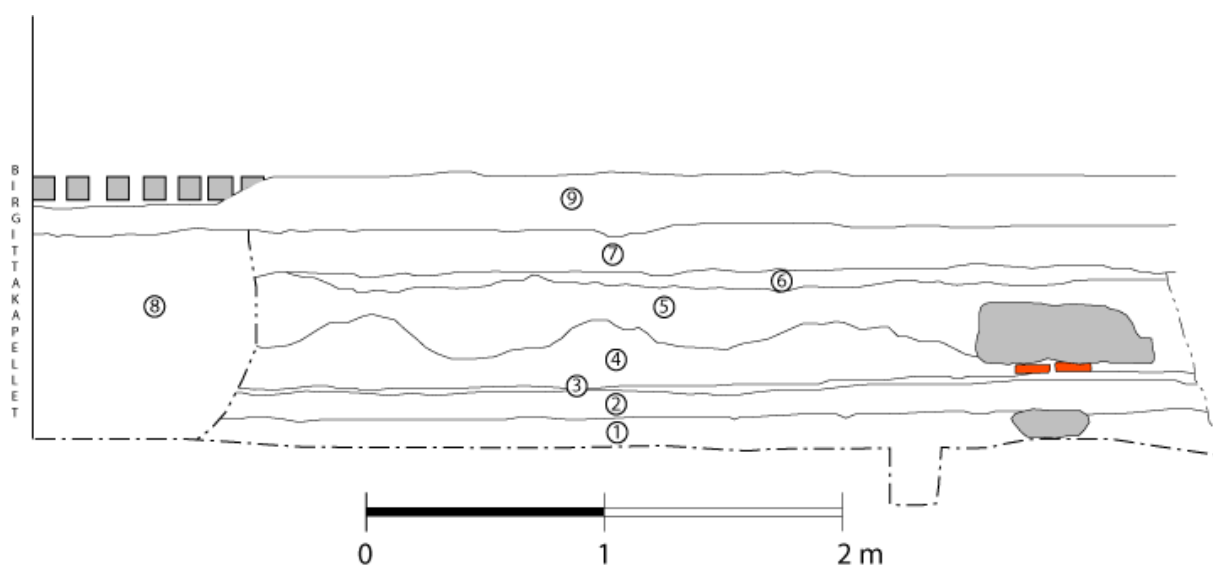
Figur 4. Sektion C mot sydost, beskrivning nedan:

1. Fragment av tegelmur och gråsten med huggen kortsida och långsida. Varvad grå sand melerad med ljusa fläckar och sot. Sentida utfyllnad då plast påträffades i botten. Rikligt med kalkbruk i nivå med det påträffade teglet. Gråstenen utgör förmodligen en rubbad grundsten.
2. Sentida utfyllnad, sand och grus.

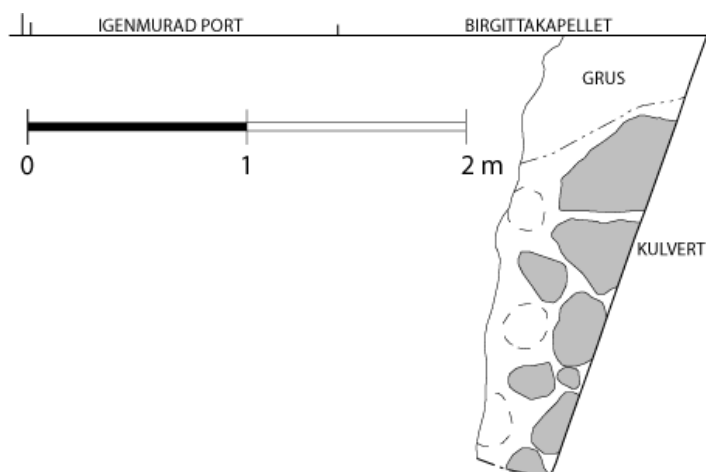
Figur 5. Sektion D mot nordost, beskrivning nedan:

1. Sand, utjämning eller översandning.
2. Mörkgrå sand, innehåller tegelbrocksfragment, taktegel, småsten, kalkbruk, djurben, glas. Finkornig, något fet, porös. Utjämnande raseringslager.
3. Stenkross, bärlager.
4. Sättsand och gatsten.

Figur 7. Sektion E mot nordost, beskrivning nedan:

1. Grå havssand, utjämning eller översandning.
2. Homogen grå lera, finkornig, fet, fuktig och kompakt med ett ytligt skikt av obestämbar material, troligen någon form av bruk. Ett lergolv, i ett samtida eller senare skede har golvet belagts med 15x15 cm stora, glaserade golvtegelplattor satta i ett 2-5 cm tjockt lager av bruk (3). 2 tegelplattor påträffades i profilen, lagda med 1 cm fog. Plattorna är lagda uppemot det murfragment som påträffades och som består av flera gråstenar som är täckta med bruk. Krossade tegelbrockor har använts för att fylla upp med. Lergolvet är anlagt på ett tjockt lager av havssand, förmodligen naturligt avsatt.
3. Se under beskrivning för kontext 2.
4. Homogen grå sand, utjämning eller översandning.
5. Raseringslager, sand med inslag av lera. Rikligt med tegelbrocksfragment, kalkbruk, småsten, tegelkross, samt enstaka träkol. Finkornig, fet, fuktig och kompakt. Utjämnings/översandning.
6. Grå sand, översandning eller utjämning.
7. Mörkgrå sand, sotfärgat. Innehåller enstaka tegelbrocksfragment, tegelkross, taktegel, småsten, kalkbruk, djurben, glas. Finkornig, fet, fuktig och porös. Utjämnat raseringslager, relativt sentida.
8. Sentida nedgrävning.
9. Sentida utjämning, bärlager.

Figur 8. Plan över stenläggning i den östra delen av schaktet. En stenläggning påträffades väster om kulverten, strax söder om Birgittakapellets fasad, på 1,1 m djup. Några stenar grävdes inledningsvis bort innan konstruktionen uppdagades. Stenen är lagd i en grå sand och fogarna har senare fyllts med raseringsmaterial bestående av kalkbruk och tegelkross. Ca 1,5 m västerut återfinns en igenmurad välvd port i Birgittakapellets fasad. Troligen utgör stenläggningen en gårdsplan som legat i ursprunglig marknivå vid tiden för kapellets uppförande. Materialet som täcker konstruktionen är grovt, magert och kompakt, och är uppblandat med sand.

I serien arkeologiska arkivrapporter från Lund har utgivits:

2012

-
- Nr 413 Dalby kyrkas kyrkogård, Dalby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 414 Kv Rundkyrkan 1, fornlämning nr 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun. Geoteknisk provborrning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 415 Kv Saluhallen 1, Mårtenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010-2012. Claes Theliander.
Nr 416 Stora Råby 34:6, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2009-2010. Adam Bolander.
Nr 417 Hoby 19:2 och Hoby 24:2, fornlämning nr 31 i Västra Hoby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2009-2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.
Nr 418 Kv Paradis 56, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Ivan Balic.
Nr 419 Kv Brunius 16, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 420 Kv Garvaren 20, Lund. Geoteknisk provborrning 2011. Gertie Ericsson.
Nr 421 Kv Tegnér 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. Gertie Ericsson.
Nr 422 Innerstaden 2:1 och 3:32, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 423 Kv Gernandtska lyckan 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 2009. Gertie Ericsson.
Nr 424 Kv Maria Magle 9, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
Nr 425 Kv Agardh 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
Nr 426 Botan M17:504, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 427 Kv Tegnér 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 428 Kv Gernandtska lyckan 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010-2012. Aja Guldåker.
Nr 429 Kv Maria Magle 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 430 Stora Råby 36:18, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 431 Kv Maria Magle 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 432 Flyinge 22:40, Fornlämning 80,81 i Södra Sandbys socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 433 Kv Toppen 1-2, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Nicklas Kronroth.
Nr 434 Kv Paradis 60, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 435 Kv Paradis 61, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
Nr 436 Hardeberga 22:1, fornlämning nr 25 i Hardeberga socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 437 Kv Winstруп 11, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 438 Kv Carl Holmberg 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 439 Kv Myntet 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2013

- 2013:1 Kv Billegården 21, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:2 Kv Apotekaren 11 (fd 9), Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:3 Ventlinge 44:1, Mörbylånga kommun. Antikvarisk medverkan 2012-13. Henrik Borg.
2013:4 Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
2013:5 Kv Saluhallen1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011-2012. Ivan Balic.
2013:6 Innerstaden 2:1 - Krafts torg och Kungsgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:7 Stora Råby 34:7/väg 887, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:8 Innerstaden 2:1 - Clemenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:9 Kv Sjöjungfrun 11, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. Claes Theliander.
2013:10 Kv Repslagaren 29, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:11 Kv Svaneluckykan m. fl. Lund. Förundersökning 2012. Ivan Balic.
2013:12 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:13 Nöbbelöv 22:1, fornlämning nr 24 i Norra Nöbbelövs socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:14 Kv Södertull 10 och 30, Lund. Geoteknisk undersökning 2011-2012. Gertie Ericsson.
2013:15 Kv Trädgården 11, Lund. Geoteknisk undersökning 2011. Gertie Ericsson.
2013:16 Kv Thor 6, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.